

Zprávy

Za doc. Byčkovským...

S lítostí oznamujeme,
že dne 12. srpna 2009 zemřel

předseda České pedagogické společnosti

doc. Ing. Petr Byčkovský, CSc.

Doc. Ing. Petr Byčkovský, CSc., absolvent ČVUT FEL v Praze, se celoživotně věnoval pedagogickému výzkumu. Podílel se na rozvíjení pedagogické diagnostiky – jeho tématem se stala oblast teorie testů. Výsledky své výzkumné práce publikoval v řadě studií a na domácích i mezinárodních vědeckých fórech. Stal se odborníkem, jehož publikace slouží jako uznávaný pramen. Své poznatky a zkušenosti, nabyté i v zahraničním vědeckovýzkumném prostředí a mezinárodní spolupráci, předával také jako vysokoškolský učitel.

V letech 1972–90 působil jako vědeckopedagogický pracovník na ČVUT VÚIS v Praze. Od roku 1990 se podílel na novém rozvoji Pedagogického ústavu Jana Ámose Komenského AV ČR jako samostatný vědecký pracovník, v roce 1994 ve funkci ředitele usiloval o jeho zachování. Po zániku ústavu působil až do současnosti na Pedagogické fakultě UK Praha, kde vykonával funkce proděkana a předsedy akademického senátu fakulty. Vychoval řadu studentů a doktorandů oboru Pedagogika. V letošním roce byl zvolen předsedou České pedagogické společnosti.

Redakce

Školský management – zprávy ze Slovenska

Nejen v českém školském systému dochází k řadě radikálních i méně významných změn, které mají vliv jak na aktuální školskou praxi, tak i na koncepci vědecko-výzkumných trendů. Proměňuje se pojetí i obsah kurikula, principy počátečního i celoživotního rozvoje lidských zdrojů, vnímání žádoucí kvality práce jednotlivců i různých vzdělávacích organizací. . . Podívat se do zahraničí, poučit se ze zkušeností a přístupů v prostředí s podobnou kulturou a tradicí může být pro řízení změn více než inspirativní.

V posledním půlroce se ve Slovenské republice uskutečnila dvě podnětná setkání v souvislosti s platností nové školské legislativy, především zákona č. 245/2008 Z. z. (tzv. školského zákona) a s přípravou dosud neschváleného zákona o pedagogických pracovnících. Jejich záměrem bylo otevřít některé z ožehavých otázek spojených se změnou paradigmatu fungování školství a umožnit výměnu názorů i prvních zkušeností.

V prosinci roku 2008 proběhla mezinárodní konference „**Školský manažment v nových spoločenských podmienkach**“. Jejím pořadatelem byla katedra pedagogiky Pedagogické fakulty Univerzity Komenského ve spolupráci se Sekciou vysokých škôl Ministerstva školství Slovenské republiky, jejichž představitelé konferenci zahájili. Při jednání v plénu představila PaedDr. Kinga Horváthová, PhD. některé závěry z ukončeného projektu s názvem „Školský manažment“. Konkrétně se jednalo o výsledky výzkumu zaměřeného na zkoumání kvality spolupráce ředitelů škol a zřizovatelů z pohledu obou zainteresovaných skupin. Svůj příspěvek na téma současného stavu a problémů leadershipu přednesl prof. PhDr. Zdenek Obrdžálek, CSc., z českých hostů s referátem *Intervence ovlivňující psychosociální klima školy* vystoupil prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc. Následně se téměř 70 slovenských, českých a maďarských účastníků rozdělilo do dvou pracovních sekcí, které byly zahájeny krátkou pietní vzpomínkou na doc. PhDr. Lenku Slavíkovou, Ph.D. Obě skupiny tematicky sledovaly aktuálnost a společenský význam školského managementu pro úspěšnou a efektivní činnost škol při naplňování vzdělávacích programů. Jednotlivé prezentace byly zaměřeny především na motivaci a další vzdělávání pracovníků ve školství, vytváření pozitivní kultury a interpersonálních vztahů ve škole, ale i na otázky řízení škol a jejich kvality, tedy na problematiku interní a externí evaluace. Příspěvky i závěry z konference jsou shromážděny v již vydaném sborníku: Horváthová, K. (ed.) *Školský management v nových spoločenských podmienkach*. Bratislava: KPG PdF UK Bratislava, 2008.

V březnu 2009 se v režii Ústavu technológie vzdelávania Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, pod záštitou státního tajemníka ministerstva školství a děkanky zmíněné fakulty, konala „**Medzinárodná vedecká konferencia Aktuálne otázky organizácie a riadenia školstva v Slovenskej republike**

a v zahraničí“. Její dvoudenní program, kterého se účastnilo asi 120 zájemců, se týkal řešení aktuálních problémů na makro- i mikroúrovni školství ve Slovenské republice i v zahraničí. Východiskem byly vědecké principy moderního školského managementu v komparaci s přístupy představitelů vzdělávací politiky a s dosavadními praktickými zkušenostmi řídicích pracovníků škol i školských zařízení. Tomu odpovídala i skladba úvodních referátů. Vystoupili: prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc., prof. PhDr. Zdeněk Obdržálek, DrSc., vedoucí odborů a oddělení Ministerstva školství SR, zástupci metodicko-pedagogických center, zazněl i příspěvek z českého prostředí v podání RNDr. Ing. Lenky Cimbálníkové na téma řízení kvality ve školách. Po jednání v plénu pokračovala vystoupení ve dvou sekcích (sekce 1: *Aktuálne problémy riadenia škôl a školských zariadení na všetkých stupňoch riadenia*; sekce 2: *Výsledky longitudinálnych a čiastkových výskumných úloh v oblasti školského manažmentu*). K nejběžnějším tématům patřily kompetence a výkon manažerské funkce, sebeřízení a time management vedoucích pracovníků ve školství; vzdělávání vedoucích pracovníků škol, úloha středního managementu v řízení školy; evaluace, dopad nových právních norem na fungování škol apod.

V rámci aktivit doprovázejících obě mezinárodní konference se účastníci seznámili i s řadou nejnovějších publikací pojednávajících o řízení a správě školy, leadershipu, pedagogických dovednostech atd. Zajímavým zjištěním bylo, že v posledním roce vyšla desítky titulů odborné literatury domácí proveniencí specificky zaměřených na oblast školského managementu. Navíc aktuálními tématy průběžně zabývají dvě slovenská periodika, která byla účastníkům setkání k dispozici (*Manažment školy v praxi* a *Technológia vzdelávania* s přílohou *Slovenský učiteľ*).

Poněvadž se na obou konferencích diskutovalo o nejrůznějších okolnostech řízení, vedení a správy škol doprovázejících postupnou autonomizaci slovenských škol, získal český účastník informace o odlišném přístupu k reformám a možnost srovnávat jejich průběh s domácím děním. Neradostně vyznívá konstatování, že přestože v českém školství probíhají stejně významné změny, setkání specificky zaměřené na problematiku školského managementu se již delší dobu nekonalo. Z tohoto pohledu byla účast na zmíněných jednáních jedinečnou možností k vzájemným diskusím nejen se slovenskými účastníky, ale také s převážnou většinou českých odborníků profilujících se v oblasti školského managementu. Slovenským kolegům lze jen závidět, že byly obě akce uspořádány pod záštitou představitelů Ministerstva školství Slovenské republiky, kteří se jich dokonce po celou dobu trvání aktivně účastnili. Na jednání konferencí se také v hojném počtu podíleli zástupci různých skupin aktérů školního života, organizátoři i vzdělavatelé dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, představitelé školské administrativy působící na všech úrovních státní správy a samosprávy. Průběh obou setkání tak získal na autenticitě vzhledem k charakteru probíraných témat.

Tento přístup, kdy se různí aktéři vzdělávací politiky snaží řešit aktuální pro-

blémy škol i školství společnou diskusí a konsensuálně, nikoliv pod vlivem partikulárních zájmů, se tak stává výzvou k napodobení i pro české prostředí. Nejbližší příležitost zjistit, zda je možné tohoto záměru dosáhnout i u nás, patrně nastane v rámci 5. ročníku konferencí „AEDUCA“, který se má konat pod názvem „Aktuální otázky řízení kvality škol a školských zařízení“ v podzimních měsících roku 2009 v Olomouci.

Jana Vašlatková, Michaela Prášilová

VI. ročník studentské vědecké konference Aktuální problémy pedagogiky ve výzkumech studentů doktorských studijních programů

Dne 10. prosince 2008 se na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci uskutečnil VI. ročník mezinárodní studentské vědecké konference. Akce proběhla pod záštitou katedry pedagogiky s celoškolskou působností Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci ve spolupráci s Oborovou radou doktorského studijního programu Pedagogika. Tento ročník nesl název *Aktuální problémy pedagogiky ve výzkumech studentů doktorských studijních programů VI*.

Konference se zúčastnilo 142 odborníků z České republiky, ze Slovenska a z Polska. Množství účastníků a jejich složení odpovídal i velmi pestrý program konference.

Zahájily ji příspěvky děkanky PdF UP v Olomouci prof. PaedDr. Libuše Ludíkové, CSc., proděkanky PdF UP v Olomouci pro vědu, výzkum a zahraniční styky, doc. Mgr. Kateřiny Vitáskové, Ph.D., a vedoucí katedry pedagogiky PdF UP v Olomouci doc. PhDr. Heleny Grecmanové, Ph.D. Po slavnostním zahájení následovaly hlavní referáty v plénu, jež prezentovali prof. Dr. phil. Gerlinda Šmausová, Ph.D., ze Sárské univerzity v Saarbrückenu, doc. PhDr. Tomáš Janík, Ph.D., Mgr. Petr Novotný, Ph.D., z Masarykovy univerzity v Brně a Mgr. Miroslav Dopita, Ph.D., z Univerzity Palackého v Olomouci.

Vysoký počet účastníků měl za následek rozdělení konference do sedmi sekcí.

První sekci s názvem *Životní styl a jeho aspekty nejen ve volnočasových aktivitách* moderovala PhDr. Helena Skarupská, Ph.D. Účastníci přednesli příspěvky týkající se problematiky trávení volného času u žáků 2. stupně základních škol i studentů středních škol a vlivu masmédií na děti staršího školního věku. Posluchače zaujala také témata o využití umění v pedagogické praxi, o sexuální výchově a o aktuálních problémech gerontopedagogiky.

Moderátorkou druhé sekce nazvané *Jazyková a kulturní dimenze nejen v pedagogice* byla doc. PhDr. Milena Krobotová, CSc. Vystupující prezentovali příspěvky

zabývající se prací s textem a čítankami na základní škole a charakteristikou současného vyjadřování mládeže. V sekci byly představeny inovativní přístupy k spojení českého jazyka s dalšími jazyky, a to angličtinou, němčinou a slovenštinou, dále byly zachyceny metodologické problémy historického přístupu v dějinách pedagogiky a vývoj školství v období normalizace.

Třetí sekce, již moderoval doc. PaedDr. Jiří Kropáč, CSc., se pokusila o spojení *přirodních věd a informačních a komunikačních technologií v edukačním procesu*. Prezентující upozornili na aktuální otázky současné pedagogické teorie i praxe, např. začlenění environmentální výchovy ve výuce, praktické náměty pro využití ICT a dalších technických pomůcek ve výchovně-vzdělávacím procesu. Zazněly také příspěvky týkající se didaktické přípravy budoucích učitelů technicky zaměřených předmětů.

Moderování čtvrté sekce nesoucí název *Osobnost učitele a role hodnot v edukačním procesu* se ujala doc. PhDr. Helena Grecmanová, Ph.D. Vystupující odpověděli na některé ze současných otázek z oblasti studia pedagogiky a spokojenosti pedagogických pracovníků. V dalším průběhu konference účastníci přiblížili posluchačům netradiční přístupy v etické výchově, multikulturní výuce a občanské výuce. Pozornost vzbudil i příspěvek týkající se rozvoje sociálních dovedností žáků i učitelů.

Pátá sekce zaměřená na problematiku *řízení kvality nejen ve školách a dalších institucích či organizacích* byla moderována Mgr. Janou Vašátkovou, Ph.D., a PhDr. Zuzanou Tichou, Ph.D. Vystoupení přinesla srovnání situace ve školství na Slovensku, ve Velké Británii a v České republice. Prezентující dále přednesli příspěvky související se evaluací a řízením kvality ve školách a dalších institucích, postoji učitelů k hodnocení žáků a sebehodnocení žáků.

Název šesté sekce zněl *psychologické a speciálněpedagogické aspekty vzdělávání*, její moderátorkou se stala doc. PhDr. Eva Šmelová, Ph.D. Přednesené příspěvky vymezily význam předškolního vzdělávání a projektové výuky na základní škole. Účastníci prezentovali své postřehy týkající se přístupu k žákům se specifickými vzdělávacími potřebami (k neslyšícím a k žákům s ADHD), tvořivých metod výchovy, rozvoje vyjadřovacích schopností žáků na základní škole a inkluzivního edukačního přístupu.

Závěrečnou sedmou sekci nazvanou *Sociálněpedagogické otázky výchovy a vzdělávání* moderovala doc. PaedDr. Marcela Musilová, Ph.D. Účastníci přednesli příspěvky z oblasti vlivu neúplné rodiny na chování a prospěch žáka základní školy a věnovali se možnostem přístupu k žákům ze znevýhodněných rodin. Dále se pokusili podchytit informace o příčinách neprospěchu žáků na základní škole i vlivu kultury školy a třídního klimatu na žáky.

Součástí konference byla také soutěž ve Studentské vědecké odborné činnosti (SVOČ), která podporuje samostatnou tvorbu a aktivní přístup studentů doktorských studijních programů. Vítězem letošního ročníku se stal PaedDr. Dušan

Gábor s příspěvkem *Kultúra školy vo vzťahu k žiakovi zo sociálne znevýhodneného prostredia*.

Ve společném závěrečném jednání, kde byla vedoucími jednotlivých sekcí zhodnocena vystoupení prezentujících a poskytnuty podněty pro další ročníky studentské vědecké konference. Organizátoři spolu s účastníky akce také zhodnotili průběh konference.

Následující den, tedy 11. prosince 2008, proběhl metodologický seminář pod vedením prof. Dr. phil. Gerlindy Šmausové, který přinesl mnohé podnětné postřehy, umožnil účastníkům konzultovat a prověřit zvolené metodologické postupy a vyměnit si informace nejen z konference.

Organizačnímu týmu VI. ročníku mezinárodní studentské vědecké konference pod vedením Mgr. Jany Vašátkové, Ph.D., se podařilo úspěšně pokračovat v započaté tradici a zorganizovat konferenci, která poskytla prostor k vzájemnému setkávání, obohacování i získávání nových impulzů k další tvůrčí vědecké práci začínajících i zkušenějších pedagogů. Důkazem je i vydaný konferenční sborník recenzovaný 14 recenzenty a obsahující 93 příspěvků vystupujících (VAŠÁTKOVÁ, J., FIALA, B. *Aktuální problémy pedagogiky ve výzkumech studentů doktorských studijních programů VI.* [CD-ROM]. Olomouc: Votobia, 2009.)

Kateřina Hurtíková, Martin Gregor

K pětáosmdesátinám doc. Jiřího Sedláka

Doc. PhDr. Jiří Sedlák, CSc., filosof, etik a publicista, oslavil na jaře roku 2009 své pětáosmdesátiny, a to při relativně dobrém, „únosném“ zdraví a s chutí k tvůrčí práci. Jako čerstvý reprezentant biblického věku, kriminálem viditelně nezlomený, ochotně se dělí o své zkušenosti a mladší generaci připomíná, na kterých hodnotách by měla stavět svůj život a svoji společenskou existenci. Jeho jméno je spojeno s českou filozofií už téměř půl století. S největším ohlasem – především u odborné veřejnosti (ale nejen u ní) – se setkávají zvláště jeho spisy z oblasti etiky, která je jeho doménou. Intenzivně vnímá současné společenské dění, a to i v širším filozoficko-historickém kontextu. Jestliže téměř denně „vybuchují“ nové a nové korupční skandály a političtí koryfejeové vnímají etiku a její normy jako zbytečný balast, docent Sedlák si jako etik uvědomuje, že etické, ale šířeji i axiologické problémy jsou natolik aktuální, že má povinnost se alespoň pokusit hledat cesty k nápravě, a přispět tak (snad) k ozdravení naší společnosti.

Protože jako žák 1. a 2. třídy Masarykovy měšťanské pokusné školy ve Zlíně (vzpomíná na ni jako na nejlepší školu ve svém životě) poznal její přednosti, píše o ní v *Kapitolách o zkušenostech pokusného školství ve Zlíně*, které byly publiko-

vány J. Kozlíkem ve sborníku *Aktuální historie*. Studoval pak na RG v Holešově a ve Zlíně. Na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity vystudoval filozofii a bohemistiku. Svoji dráhu učitele nastoupil na měšťanské škole, ale záhy přešel na střední školu, kde působil pouze jeden rok. 29 let pak vyučoval na různých vysokých školách v Brně. Jako vysokoškolský učitel přednášel na Vojenské akademii Antonína Zápotockého v Brně – zpočátku mezinárodní vztahy, později filozofii a etiku. V té době publikoval rozsáhlejší texty *Svoboda a kázeň* (1963), *Diskusně k humanismu obecně a ve vojenství* (1967), *Fenomén člověk, Konkrétní humanismus* (1968), *Politika a morálka* (1969) a dále články *Chvála kritického rozumu* (1968) a *Etika v mezinárodních vztazích* (1969). Po pádu totality v letech 1990 až 1997 vyučoval na Pedagogické a Filozofické fakultě Masarykovy univerzity etiku a zčásti též informatickou výchovu. Z jeho publikací z té doby zaslouží pozornost stať *K didaktice etiky* (Filozofický časopis, 1993) a dvoudílný učební text *Úvod do práce s informacemi* (Brno: 1994) – 1. díl Jak studovat a jak zpracovat seminární, ročníkovou a diplomovou práci? 2. díl Jak informaticky vychovávat žáky na základních a středních školách?

Když byl po stranických prověrkách v roce 1969 z Vojenské akademie propuštěn, působil – s půlroční přestávkou v roce 1972, kdy byl vězněn za politickou činnost v letech 1967–69 – až do roku 1986 jako samostatný odborný knihovník ve Státní pedagogické knihovně v Brně. V prosinci 1971 byl po desetihodinovém soudním líčení odsouzen Vyšším vojenským soudem v Táboře k deseti měsícům nepodmíněně za „hanobení“ (tzn. kritiku) režimu a sovětské okupace a byl degradován z podplukovníka na vojína. O svém životě v nesvobodě – kdy prošel věznicemi v Bohunicích, Olomouci, na Pankráci a na Borech – podal svědectví, jehož text vyšel z podnětu a přičiněním brněnského spisovatele Miroslava Skály (1924–1989) v roce 1972 pod pseudonymem Antonín Kačer jako samizdat. Po pádu totalitního režimu vycházel na pokračování v Brněnském večerníku pod názvem *Zápisky politického vězně*. Ty měsíce prožité ve vězení, kdy se veškeré jeho myšlení upínalo k jedinému středobodu, se nesmazatelně vryly v jeho paměť: „Každý vězeň má svůj duševní zrak upřený k datu výstupu . . . Jako by vězeň trčel v hrdlu přesýpacích hodin a neustále zažíval čas, který klouže kolem něho na dno minulosti a který zároveň zůstává jako dosud neodsypaná vězeňská budoucnost nad ním a tlačí ho svou tíhou. Nikde se nezažívá čas tak silně jako tam, za mřížemi.“

V pracovních podmínkách Státní pedagogické knihovny se mohl alespoň částečně realizovat v tvořivé práci. V prvních letech vydával *Novinky Státní pedagogické knihovny v Brně* a sestavil řadu bibliografií různých významných pedagogických osobností – např. bibliografii Jana Uhra. Kromě toho publikoval o těchto osobnostech články; literárně zpracovaných medailonů se tak dočkali Norbert Černý, Vladimír Jůva, Tomáš Henek, Lily Monatová, Jiřina Popelová, Vilém Bräuner, Josef Maňák, Inocenc Arnošt Bláha aj. Dále sestavoval bibliografie k metodikám různých vyučovacích předmětů, ke speciální pedagogice, k dějinám Státní

pedagogické knihovny aj. Po celou dobu hojně publikoval v různých pedagogických časopisech; zčásti jsou tyto práce registrovány v publikaci *Jiří Sedlák. Personální bibliografie* (Brno, 1994). Zvláště se věnoval (ovlivněn V. Smetáčkem) informatické výchově (viz například *Informatická výchova metodami problémového vyučování*) a bádání o dějinách komeniologických bibliografií našich i zahraničních (publikováno ve sbornících *Studia Comeniana et historica* a *Acta Comeniana*). Napsal i několik článků o J. A. Komenském a stať *Ke Komenského etice*. Jeho nejrozsáhlejším knižním dílem je monografie *Inocenc Arnošt Bláha jako etik* (Brno, 1991). Počet jeho prací je úctyhodný (celkem přes dva a půl tisíce), a to i přesto, že se jedná většinou o práce nevelké svým rozsahem. Svým dílem se tak zapsal mezi přední české filozofy, etiky a publicisty.

Během svého působení na Pedagogické a Filozofické fakultě Masarykovy univerzity přispěl do sborníků o kurikulu, které připravili k vydání pracovníci *Centra pedagogického výzkumu* Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, a do sborníků Pedagogické fakulty v Hradci Králové například stať *K systémové bezpečnosti – k pojmu a realitě sociální a školské*, ale i článkem *Názory Tomáše Bati na vzdělání*. Při příležitosti stých narozenin J. Kozlíka v roce 2007 o něm napsal laudatio, které publikoval v časopise *Pedagogická orientace*. Pedagogice jsou věnovány i celé oddíly, které uložil do sborníku *Z mého zápisníku* (jedná se o výběr z článků zveřejněných v *Univerzitních novinách*), do učebnice *Vybrané problémy ze sociální etiky* a do kapitoly *Humor ve škole* z knížky *Humorem k pohodě* (Brno, 2007).¹ Tyto oddíly najde zájemce i ve dvou antologiích: *Z dějin morálních teorií a Etika ve společnosti a v povoláních*, které vznikly ve spolupráci s doc. Ivanem Hodovským².

V posledních několika letech upoutal Jiřího Sedláka fenomén humoru, jemuž věnoval několik stať. Domnívám se, že příklon k tomuto literárnímu žánru má několik příčin, z nichž nejpodstatnější je Sedlákův lidový naturel a vrozený smysl pro postižení humorné situace. Nalézá je v antice, v Ezopových bajkách, ve starověkém Řecku, ve středověku i v politické satíře G. Orwella, v *Epigramech* Karla Havlíčka Borovského, u J. Haška a J. Hellera a v díle Jiřího Mahena³ atd. Mimořádně cenné jsou kapitoly o humoru za nacistické a komunistické totality, a to jak historicky (dokumentačně), tak pedagogicky. Dokládají, že humorem je možno se bránit a uchovat si naději i v dobách největšího národního útlatku, a to bez ohledu na historické okolnosti a příčiny vzniku totalitního režimu a jeho charakteru: za nacistické okupace (v době Protektorátu Čechy a Morava) stejně jako v době komunistického útlatku se anekdoty staly na dlouhý čas jedinou zbraní českého lidu

¹ Recenzi autora tohoto článku na knížku *Humorem k pohodě* uveřejnil časopis *Pedagogická orientace* (2007, č. 4).

² Doc. PhDr. Ivan Hodovský, DrSc., který působil dlouhá léta na Univerzitě Palackého v Olomouci a ke konci své učitelské kariéry na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity, zemřel náhle v dubnu 2009.

³ J. Sedlák je členem výboru Společnosti J. Mahena.

proti uzurpátorům. Protože podstatou politického humoru je kritika politického režimu, stávajících politických poměrů a politiků, je zřejmé, že šíření politického humoru za totality bylo velmi nebezpečné a bylo vždy spojeno s rizikem perzekuce, věznění aj.

Za nejceněnější považují partie o politicích a demokracii, a to především pro jejich mimořádnou aktuálnost – nejen v době voleb. Protože politický humor odhaluje rozpory mezi tím, co koryfeje jednotlivých politických stran na předvolebních mítincích slibují, a tím, co po volbách (ne)dělají, že odkrývá rozpor mezi hlásaným a činěným včetně jejich morálně nečistého soukromého života, avizuje, že politický systém založený na inflaci demagogických hesel a frázi nemá právo na existenci.

Já jsem se s doc. Sedlákem poprvé setkal při své návštěvě Státní pedagogické knihovny v Brně, kde jsem žádal o rešerši k nějaké své větší práci; tehdy ještě Sedlák – doktor filozofie zpracoval žádanou rešerši ve vskutku profesionální kvalitě, takže jsem si mohl být jistý, že mně neunikne žádný důležitý pramen. Bylo to v době tzv. normalizace, nedlouho před mým nuceným odchodem z Masarykovy univerzity (i v tom jsou si naše osudy blízké). Pro mladší generaci čtenářů, pro niž je toto období již „zaprášenou“ historií, podotýkám, že termín normalizace používali ideologové v aparátu Komunistické strany Československa pro kamuflování stranických čistek, při nichž si mnozí z nich vyřizovali osobní účty se svými rivaly a konkurenty a zbavovali se tak nejen svých politických odpůrců, ale i všech, kdo by mohli ohrozit jejich vlastní kariéru. Blíže jsem ho poznal ale až po listopadu 1989 – v době, kdy přešel na katedru filozofie a občanské výchovy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity; známe se tedy téměř 40 let.

Příznačným rysem jeho vidění světa je otevřenost a vnímavost k otázkám lidské existence a smyslu života. Je nejen schopen na úrovni a s rozhledem diskutovat o čemkoli, co je člověku blízké a co je lidské, je i vstřícný a ochotný pomoci každému, kdo si to zaslouží. Vždy, když jsem ho požádal o lektorský posudek textu určeného k publikování, ochotně (a obvykle poznamenal, že rád) ho napsal. Jsem mu tak zavázán nejen za jeho poslední posudek knížky *Vádemékum autora odborné a vědecké práce humanitního a sociálního zaměření* (z roku 2009), ale též za dvě její recenze, z nichž je zřejmé, že je psal erudovaný, zkušený a informovaný odborník. Tyto jeho schopnosti ho přivádějí i k diskusím iniciovaným brněnskou pobočkou *České pedagogické společnosti*, a to i tehdy, kdy je na pořadu jednání problematika jen okrajově se dotýkající jeho vědecké orientace. Vždy je však s to se k diskutovanému problému kvalifikovaně a věcně vyjádřit.

Vzhledem k neutuchající vitalitě doc. Sedláka lze očekávat, že se budeme moci s jeho pracemi setkávat nejen v revue Masarykovy univerzity *Universitas*, ale i na stránkách jiných, filozoficky, eticky a pedagogicky orientovaných časopisů.

Vladimír Spousta

Současná střední škola v Číně

Čínská lidová republika si jako jeden ze svých tří hlavních úkolů ve dvacátém prvním století stanovila oblast vzdělávání. Reformy probíhají zejména na úrovni středního a vysokoškolského školství.¹

Do mateřské školy vstupují děti ve 3 letech a navštěvují ji do 6 let. Poslední rok v mateřské škole je přípravou na školu základní. Do základní školy chodí žáci 9 let, poslední 3 roky základní školy jsou chápány i jako příprava na školu střední. Střední školy – gymnázia a střední odborné školy – jsou tříleté. Gymnázia připravují žáky k vysokoškolskému studiu.

Přijímací zkoušky na vybrané střední školy jsou velmi náročné. Například na přírodovědnou a jazykovou školu v Nanjingu se hlásí do 1. ročníku více než 6 000 žáků a lze přijmout jen 200. Protože zájem žáků o vstup na střední školu, resp. vysokou školu, je opravdu enormní, žáci se z vlastního zájmu velmi důkladně připravují ke zkouškám. Například Liangfeng Senior Middle School v Zhangjiangu, provincie Jisngsu, v současné době 3. největší a nejlepší škola v Číně, byla založena v roce 1894 za vlády Qing dynastie jako Liangfeng Akademie.² Po celou dobu svého trvání měla a stále má vysoký kredit. V současné době je ve škole 38 tříd, vyučuje zde zhruba 200 učitelů – jejich základní charakteristika je: energičtí a tvořiví. Škola má 1 800 žáků. Učitel na gymnáziu má v pracovním úvazku 16 hodin, žáci absolvují v týdnu 40 hodin výuky. Cílem vzdělávání na uvedené střední škole je seznámit žáky s vědeckými metodami, s metodologií vědy, ukázat na zásadní vliv vhodných způsobů chování a vystupování. Důraz je kladen na vzájemné vazby fyziky, chemie a biologie. Absolventi školy jsou velmi úspěšní ve svém navazujícím studiu na vysokých školách, kam se jich dostává více než 95 %, přičemž 3 % absolventů jsou vzhledem ke svým vynikajícím výsledkům a studijním předpokladům „objednána“ ke studiu v USA. Posléze zastávají vedoucí funkce zejména ve fyzice, chemii a biologii. Dále si najdou uplatnění mezi akademiky Čínské akademie věd a Čínské strojírenské akademie, zastávají významné posty ve vedení provincie, ve vysokém školství, ve státní správě v oblasti ekonomie, v námořnictvu, v obchodu, v aeronautice, v kosmické fyzice atd. Žáci této školy pravidelně získávají mnoho cen v uměleckých předmětech, ve sportu, v matematice, ve fyzice, chemii a biologii na republikové i mezinárodní úrovni. V roce 2005 bylo takto úspěšných 200 žáků školy. Vzhledem ke svému postavení získala škola od města, resp. provinční vlády, před 4 lety celý nový areál budov (budovy školy se v historii 3× stěhovaly) – k výuce je k dispozici zhruba 70 000 čtverečních metrů. Toto gymnázium se tak stalo modelovou školou pro rozvoj vzdělávacích reforem ve 21. století.

¹Viz zpráva Z. Kluibera v *Pedagogické orientaci* 4/2006.

²Jiangsu Provincial Liangfeng Senior Middle School. *Zhangjiangang*, 2008, 24 s.

K povolání učitele se studenti připravují 4 roky, postgraduální studium je dvouleté, příprava na doktorát trvá 3 roky. Další vzdělávání učitelů vedení škol velmi podporuje. Po nástupu do praxe se nejprve jeden školní rok musí budoucí učitel projevit jako kvalitní odborník. Pokud tomu tak není, ze školství odchází. Postupem času, při získávání zkušeností a především na základě výsledků své kvalitní práce a výsledků svěřených žáků, je učitel zařazován do kategorie stupňů: 1., 2., 3., přičemž třetí – nejvyšší označuje vynikajícího učitele. Měsíční plat je stanoven podle provincie, místa školy, vedení školy. Dobří učitelé jsou navíc oceňováni státem.

Gymnázia v Číně nemají žádné zaměření, velmi rozšířená je projektová výuka. Žáci se učí denně 7 hodin předměty: matematika, fyzika, chemie, biologie, anglický jazyk, informatika a předmět zahrnující společenské vědy, dále čínštinu a tělesnou výchovu. Výuka tak končí po 17. hodině a dále mohou žáci navštěvovat kroužky, a to i v sobotu a v neděli. Žáci v maturitních třídách spontánně využívají intenzivní opakování a přípravu ke zkouškám na vysoké školy v době svého volna. Právě v rámci intenzivní přípravy ke zkouškám na vysoké školy jsou žáci v rámci aktualit informováni o poznatcích moderní vědy. Žáci vykonávají náročnou maturitní zkoušku ze všech předmětů, její výsledky mají podstatný vliv na bodové hodnocení přijímací zkoušky na školu vysokou. Vzhledem k tomu, že dobrovolně vykonávají úklidové práce v budovách školy a jejich okolí, a to i před zahájením dopoledního vyučování, jsou na konci školního týdne poněkud unaveni.

Přirozeně, že každá střední škola má svoje vlastní náročné soutěže, ze kterých se posléze vybírají ti nejlepší účastníci soutěží státních a mezinárodních. Jedna třída v ročníku soustřeďuje talenty, se kterými se pracuje na nejvyšší možné úrovni. Například předmět fyzika se vyučuje od 6. třídy základní školy, fyzika je zařazena v rozvrhu každý den, fyziku učí učitel fyziky – plně kvalifikovaný odborník. Poměr počtu mužů učitelů fyziky a žen učitelek fyziky je 2 : 1. Struktura učiva odpovídá struktuře současného gymnázia v ČR, 10 % výuky je věnováno laboratorním úlohám. Prioritním cílem v rámci středního školství je úspěšnost přijetí absolventů střední školy na školy vysoké.

Učitelé žáků, kteří dosáhnou mimořádných výsledků ve školních, republikových a mezinárodních soutěžích, jsou výrazně finančně ohodnoceni, i když účast žáků oficiálně není dominantním cílem vzdělávání.

Na střední škole pracuje u jednotlivých předmětů tzv. metodik předmětu, který má kompletně na starosti kvalitu výuky tohoto předmětu. Snahou je, aby učitelé daného předmětu byli umístěni v jedné místnosti patřičných rozměrů, aby všechny pracovní záležitosti mohli bezprostředně diskutovat a řešit. Na středních školách je odpovídající moderní didaktická technika, mnozí vynikající učitelé však na výklad „s křídou v ruce“ nedají dopustit.

Je zřejmé, že současná reforma celého asijského školství je odezvou na bouřlivý

vývoj v technologiích.³ Je vhodným příkladem pro zkvalitňování výuky a ovlivňování zejména středoškolské mládeže ve prospěch studia přírodních a technických věd.

Dne 18. 9. 2008 uzavřely První soukromé jazykové gymnázium Hradec Králové a Jiangu Province Liangfeng Senior High School of China jako první v ČR a v Číně dohodu o spolupráci.

Poděkování: Rádi bychom poděkovali za poskytnuté informace o čínském středním školství řediteli Liangfeng Senior Middle School, Zhangjiagang, Dr. Xia Tongovi a jeho zástupci Dr. Huanping Chengovi.

Zdeněk Kluiber, Ladislav Bartůška

³Viz zpráva R. Holubové a Z. Kluibera v Pedagogické orientaci 1/2008.